

is openbaar
in Heere ver-
gemeene ver-
de gehouden,
bijkomst

Dr. Geesink
werd in het
der Chr. Ger.
allend publiek
einig toe bij
onzer Sticht-
brengen, nu
woorden van
instelling van
dezer wereld
het kruis van
Dank zij de
elingscommis-
siekomen pu-
en belang-
advogadering
le plaats vin-
algemeene in-
al bevredig-
opwaking
onderwijs op
Mij rest, in
ank te zeggen
Zwolle, voor
Geesink voor
opper voor de
aan prof. De
dat (dat reeds
geveer Worm-
bevelen), aan
terk te Zwolle
ouw, en aan
deze vergade-
in plaats van
E. C. Wen-
In de plaats
gekozen de
der Tweede
ispik, en tot
Th. Heem-
ben Sels, die
aatsvervanger

goed succes
ge afgeleid
diant, beoel-
lants-examen,
heer R.H. Pel-
n, waarmede
heeft, in Zijn
mikt worden,
ge reeks van
huzelven tot
W. HOVY.

Groeneveld
van den heer
f 25, samen
e Amsterdam
de Wolf te
A. v. Rhijn
van den heer
door Ds. W.

r J. Gietema
kerkerad der
f 25, 70, uit
en f 26, 72, 74
ter IJ. Tijma
50, van J. T.
eer W. Hovy,
oor den heer
S. te Pella
ter C. Stuij-
R. de Ruit-
nen f 5, van
rof. Jhr. Mr.
t. Minnertsga
van de Chr.
door f 100;
te A. f 1;
technischeus
ontloft f 5,
Voormolen te

rdam, 15de
ven" f 1.20;
e Maassluis
te Maassluis
f 3.95.

Harlingen,
or den heer
f 1.50;
4 lakens, 24
handdoeken,
handdoeken;
ken.

ingekomen:
25; door den
gevoonden in
heer Ph. de
f 1; door
sluis van de
5; door A.
de-guivers-
te R. f 2;
de B. te K.
f 3, van J.
van J. v. d.
te B. f 10;
f 1 en C. B.
M. E. f 5;
te Sp. f 10;
haljaarlijk
B. f 10;
H. W. v. L.
Gloria" f 5;
mermeer f 4;
A. B. te A.
ien f 2; col-
15-39; A. M.
J. te C. van
N. f 20, sa-
teyn te Kort-
66, collectie
meij J. J. M.
U. f 1, G. B.
f 1, d. B. f 1;
f 1, K. L.
f 1, A. O.
E. f 1, J. E.
W. f 2, L.
f 53.
ingmeester.

DRUKKERIJ,
RDIAAL.

De Heraut

VAN DE

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (Staatsblad N°. 124).

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden.
Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE, Abonnementen en Advertenties aan de ADMINISTRATIE van De Heraut, Warmoesstraat 106, Amsterdam.
Inzendingen die later dan Donderdag 5 namiddag te 12 ure worden ontvangen kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Zondag 15 Juli 1888. N°. 551.

Abonnementsprijs: franco aan huis, per drie maanden f 1.20. Afzonderlijke nummers aan het Bureau 10 Cent.
Abonnementen worden aangenomen door alle Boekhandelaren, Postdirecteuren enz. aan het Bureau, Warmoesstraat 106, te Amsterdam.
Advertentieprijs: van 1 tot 6 regels 80 Cent; voor elken regel meer 15 Cent.
Aanvragen en vermelding van liefdegaven en Verslagen van Vereenigingen 10 Ct. per regel.

Zij hebben hunnen loon weg.

En wanneer gij bidt, zoo zult gij niet zijn gelijk de geveinden: want die plegen gaarne, in de synagogen en op de hoeken der straten staande, te bidden, opdat zij van de menschen mogen gezien worden. Voorwaar ik zeg u, dat zij hunnen loon weg hebben. Matth. 6: 3.

Een goed deel van onze tijdgenooten gaat gebogen onder een schriklijk juk van tirannie, waar ze de schouders nauwlijks tegen durven lawringen.

De tirannische macht, die hen van alle persoonlijke vrijheid berooft, heet de Publieke Opinie.

Ze leven onder menschen; ze gevoelen zich door allerlei banden aan die menschenwereld om zich heen gebonden; en nu weten ze dat die menschelijke menigte, die om hen krioelt, zich telkens als rechter opwerpt en vonnissen slaat, waarbij al hun doen en laten wordt goed- of afgekeurd.

Keurt nu die Publieke Opinie hun wijze van doen goed, dan ondervinden ze daar terstond de aangename gevolgen van, doordien de groote menigte van dat publiek hen loont met lof en toelichting. Maar ook slaat die Publieke Opinie een vonnis tegen u, zoodat ze uw gedraging, uw wijze van het aan te leggen, kortom uw optreden in de wereld afkeurt, dan blijven waarlijk de onaangename gevolgen ook niet uit; want dan acht die groote menigte zich gerechtigd, om u over den hekel te halen, u in opspraak te brengen, allerlei leelijke van u te vertellen, en u spot voor lof en belaching voor eere te bieden.

Zoo trekt er in die Publieke Opinie een sterke stroom, waartegen de zwakkeren van ziel niet kunnen of niet durven oproeien. Och, de wrake der Publieke Opinie is over wie haar trotseeren dorst, ook zoo nameloos hard.

Want zie, die wrake bepaalt zich niet tot het enkele feit, dat ze in u afkeurt, maar slaat haar vanger om heel uw leven; tot om uw huilijk leven toe. En om haar bitterheid nog guller bot te vieren, spaart ze zelfs uw vrouw en uw kinderen niet, poogt u te benadeelen in nering en beroep, en rust letterlijk niet eer ze u als straf voor uw weerspanningheid er geheel onder heeft.

Ze noemen zich vrijen de duizenden bij duizenden, die hun levenlang niets dan slaven en slavinne van deze schrikkelijke tirannie zijn. En vrij gevoelen ze zich ook op één beding; op voorwaarde namelijk dat ze van alle persoonlijkheid, van alle zelfstandig oordeel, van alle karakter afstand hebben gedaan, en geheel wierden gelijk de Publieke Opinie ze hebben wil.

Als ze aan die wereld, waarvan de Publieke Opinie de tolk, de rechter en de heraut is, gansch gelijkvormig zijn geworden, natuurlijk dan is er geen strijd, dan komt er geen botsing meer, en wordt er aan de kluisters die ze dragen, niet meer gerukt.

Maar daarin ligt dan ook juist het heillooze en noodlottige van de verpestende macht, die deze Publieke Opinie uitoefent, dat ze in steeds wijder kring heel het leven onzer tijdgenooten onder haar macht heeft gekregen en met ijzeren scepter beheerscht. Eertijds was dat niet zoo.

Er bestond ook toen wel een gemeen oordeel en een dank van den medemenschen, maar dat oordeel en die dank waren bescheiden, en beperkten zich stipt tot wat de onderlinge, gemeenschappelijke levens-usantie betrof; en op dat beperkte terrein werkten ze nuttig. Maar al wat daarbuiten lag, in persoonlijk en huilijk leven, in wijze van denken en handelen, van zich te kleeden en aan te stellen liet men des tijds vrij. Anders dan de massa te zijn bracht toen eer achtung dan smaad.

Nu daarentegen heeft deze Publieke Opinie beslag op heel den mensch gelegd. Stukje na beetje elk terrein van ons menschelijk leven onder haar koninklijke scepter geannexceerd. En thans kwam het metterdaad soover, dat die Publieke Opinie u de wet voorschrijft, hoe ge in en buitenshuis zult leven, hoe ge uw kinderen zult opvoeden, hoe ge uw nering en beroep zult drijven, welke denkbeelden ge zult aankleven, wanneer ge lachen en huilen zult, hoe ge u zult in- en ontspannen, wie ge zult liefhebben en wie ge zult haten, hoe ge de historie en hoe ge de toekomst zult opvatten; of om het kort te zeggen, hoe ge geboren zult worden, hoe ge leven

en hoe ge sterven zult, — gij en heel uw huis.

Toch gaat deze macht eigenlijk niet tegen u, maar tegen God in.

Het is volkomen waar, dat niet een ieder maar doen mag wat hij wil. Neen, er is een wet, waaronder we staan, en er is een rechter die bij al ons doen en laten goed- of afkeurt, en aan dit zijn vonnis loon of straf verbindt. Edoch, die albeheerschende macht die uw leven regelt, ordent, beoordeelt en op lof of straf doet uitloopen, mag niet in de Publieke Opinie rusten, maar kan alleen rusten in God.

Ge leeft als mensch onder menschen, en saam met alle menschen onder God. Hij is uw Wetgever, uw Rechter, uw Koning. Voor Hem en voor Hem alleen zal de glorie zijn.

Maar dit is nu het fatale, dat deze Publieke Opinie zich letterlijk in de plaats van God schuift, in Gods stoel gaat zitten, en van u vergt dat ge in haar vreeze, in ste van in de vreeze des Heeren HEEREN zult wandelen.

Zij, die Publieke Opinie, houdt u derwijls bezig, neemt u zoo geheel en al in en bezet u zoo van achteren en van voren, dat er geen tijd, geen kans voor u overblijft, om ook nog met den Heere uwen God te rekenen.

Zoo hecht ge aan haar Opinie al meer, aan Zijn oordeel al minder. De waarheid, dat er eens een oordeel komen zal, draagt ze zelfs geheel uit uw besef weg.

En komt het er vroeg of laat toe, dat deze Publieke Opinie van u vergt wat God u verbiedt, of dat de Heere u oplegt, wat zij u niet gedoogen wil, och, wie is er, die dan niet de bange inzinking zijns harten heeft ondergaan, dat hij voor den eisch om Gode meer dan menschen te gehoorzamen, schandelijk en laffelijk bezweek?

En dit nu is het, waartegen de Overste Leidsman uws geloofs u in de Bergrede zoo roerend, in wat hij van de almoezen, het gebed en het vasten zeg, gewaarschuwd heeft, toen hij uitriep: „Gij hebt uwen loon weg!”

Natuurlijk gaat er een oordeel over elke uwer daden, en hebt ge op dit oordeel recht, en zal uit dat oordeel straf of loon voor u voortvloeien.

De vraag is nu maar, bij wien zoekt ge dat oordeel over uw daden en dus ook wat ge deedt uw loon?

Ge kunt het zoeken of bij de Publieke Opinie der menschen of bij de opinie die God van u heeft.

Geef ge nu om Zijn oordeel niets, en richt ge u in alles naar het oordeel der menschen, dat ge bedelt om hun goedkeuring, en watertand naar het loon, dat zij u in den schoot werpen, welnu, dan hebt gij uw loon ook gehad; gehad wat bedongen wierd; en voor de eeuwigheid hebt ge noch voor uw almoezen noch voor uw gebed iets meer van uwen God te verwachten. Dan hebt ge uw loon weg.

Toch niet, alsof hiermee uw rekening met uw God vereëfend was.

Nimmer laat Zijn majesteit af, u op te eischen voor Zijn glorie, en al hebt ge levenslang u om het slavenjuk der Publieke Opinie alles getroost, dan, als met uw sterven de Publieke Opinie u aan haar macht ziet ontglijpen, zal vreeslijk over u opwaken die macht van Gods heilige majesteit.

En dan zal het ervaren worden, dat wel weg was uw loon, maar dat uw straf u o bleef wachten.

Die is dus niet weg, maar omvangt en omklemt den aanbieder der Publieke Opinie, die voor haar knielde en God voorbijging met zijn ontzettend afgrijzen.

KUYPER

Amsterdam, 13 Juli, 1888.

Hoewel reeds Donderdagsmorgen (28 Juni) te twaalf uren het concept-schrijven aan de Synode, die straks te Assen draagt, door de Synode te Utrecht in behandeling genomen en goedgekeurd was, mocht het toch niet publiek gemaakt, eer het zijn adres bereikt had.

Het is verzonden onder het adres van de kerk te Assen, en kon daar niet aankomen dan tegen het einde der week.

Vandaar dat thans eerst de onderscheidene kerkelijke bladen dit stuk ter kennis van het publiek kunnen brengen, en ook wij nu eerst in staat zijn, het aan onze lezers voor te leggen.

Het luidt, in den vorm waarin het definitief gearresteerd werd, als volgt:

VOORLOOPIGE SYNODE VAN
NEDERLANDSCHE GEREFORMEERDE KERKEN.
UTRECHT — 1888.

Met 2 Bijlagen.

AAN DE ALGEMEENE SYNODE VAN DE
CHRISTELIJKE GEREFORMEERDE KERK,
VERGADERD IN DE KERK TE ASSEN.

Geliefde Broeders in onzen Heere Jezus Christus,
De Voorloopige Synode van Nederlandsche Gereformeerde Kerken, die den 25 Juni j.l. te Utrecht samenkwam, heeft, alvorens tot haar verdere arbeid over te gaan, allereerst de vraag aan de orde gesteld, welke stappen hare zijds konden gedaan worden, om onverwijld tot kerkelijk samenleven te geraken met alle saamvergaderingen in deze landen, die noch een andere belijdenis bedoelden te belijden, noch een anderen vorm van Kerkregering te handhaven, dan die haar, met ons, uit de erfenisse onzer vaderen was toegekomen.

Reeds de aandring van onderscheidene Classen drong haar tot het overwegen van deze vraag, en de ter Synode opgekomen afgevaardigden gevoelden zelfs als één man, dat er voor geen anderen arbeid kalmte van overleg wate te vinden, zoolang dit hoogst ernstig vraagstuk, voor zoover het aan haar hing, niet tot beslissing was gebracht.

Met U toch staat ook onze Synode in de overtuiging, dat de Kerk niet is een product van menschelijke vindingrijkheid, maar een goddelijke schepping, en dat derhalve alle saamvergaderingen, die op den naam van Kerk recht hebben, niet anders kunnen zijn dan loten van eenzeliden stam, op éénzelden wortel bloeiend.

De natuur en gaardheid van het Lichaam Christi in het verborgene moet ook in de openbaringen van dit heilig Lichaam naar buiten uitkomen; en overmits nu dit Lichaam één is, en door één beginsel van goddelijke liefde bewogen wordt, en uit éénen Geest, die in Christus als ons Hoofd en in ons als Zijn leden woont, werkt, mag immers ook naar Uwe overtuiging niet anders geoordeeld, of elke gescheidenheid en gedeeldheid op aarde doet aan de eere van dit Lichaam des Heeren te kort, terwijl daarentegen al wat aanemalting bevordert, ons de zuiverder openbaring van dit Lichaam naderbrengt.

Er is geen tweërlei of drieërlei Woord aan onderscheidene Kerken gegeven, maar één is het Heilig Woord des Heeren, dat alle Kerk op aarde ten Testament ontving. En gelijk het één Woord is, waarin de schatten van den raad Gods voor U en ons ontsloten liggen, zoo is het ook één Doop en één Sacrament des Nachtmals, waarmee de Heere onze Koning zijn Verbond aan al zijn Verlosten verzegelt. Gij kunt geestelijk geen schat bezitten, die niet ook ons door Gods ontferming geboden werd, en ons kan geen heilgeed beschikt zijn, dat niet ook U met al Gods kinderen gemeen is.

Wel beseffen we, dat naar onze aardse beperktheid de afstand van plaats de gelooven over heel de wereld alomt verhandert saam met één accoord en één stemme Gode dank te offeren voor Zijne onuitsprekelijke gave; en wel erkennen we dat gedeeldheid in taal eveneens in deze aardse huishouding tot afzonderlijk vergaderen dwingt; maar buiten deze beletselen in taal en afstand kan er naar onze overtuiging geen wettige, van God verordende oorzak tot een gedeeld leven bestaan, en is al wat voorts God kinderen op aarde scheidt, niet uit Hem, die ons riep, maar uit den wortel der zonde.

Liggen Gods kinderen in hun belijdenis der waarheid gedeeld, dan is dit niet omdat die Waarheid niet één is, maar overmits de nevel, die door de zonde voor ons zielsoog trok, ons verhindert die éne Waarheid allen saam op gelijke wijs te belijden. En evenzoo, loopt de regering der Kerken te zeer uiteen om saam te leven, dan ligt dit niet hieraan, dat de grondlijn voor de regering der Kerk in Gods heilig Woord onzerzoo getrokken zijn, maar kan dit alleen uit de zonde onzer vaderen en onze zonde verklaard, waardoor scheef werd gebogen wat in Gods Woord recht liep, of ook aan den grondregel van Gods Woord werd toegevoegd dat de zuiverheid van het oorspronkelijk bestek verduisterde.

We ontkennen daarom de schakeering niet, die verschil van landaard en van tijden in de regeling der middelmatige aangelegenheden te weeg kan brengen, maar weigeren te gelooven, dat voor ons, die saam tot één volk behooren en wier aardse roeping in éénzelden tijd viel, beroep op deze onloochenbare schakeering ooit ons gescheiden leven zou kunnen rechtvaardigen.

En daarom, zonder dat we den afstand wenschen voorbij te zien, die in deze aardse beedeeling de werkelijkheid steeds zal blijven scheiden van het heilig ideaal, waarvoor onze Hoogepriester in Zijn gebed, eer hij Gethesemé binnenging, heeft geworsteld, dreunt toch uit heel den Woorde Gods ons één magtige roepstem in de ziel, die elk gescheiden leven, waar noch taal noch afstand aan de eenheid in den weg staat, als de eere Christi tena komend, de eenheid des Lichaams aanrandend en de Liefde, die boven alles gaat, krenkend, en op dien grond als ondig voor Zijn Kerk op aarde veroordeelt.

En waar nu, Geliefde Broeders, reeds bij verschil van Belijdenis en vorm van Kerkregering, het gescheiden leven niet buiten zonde is, wat zullen we daar zeggen van de wederzijdsche verhouding, waarin wij tot elkanderen staan?

Of is het niet alzoo, dat, door Gods goede gunste, één de heerlijke Belijdenis is, die, door bijna heel de wereld verworpen, U en ons uit éénzelden historisch verleden toekwam, en, bij zoover afval, door Gods genade diebaar bleef? Zijn niet onze Martelaren ook onze Martelaren, in wier één bloed voor alle eeuwen die reeds kwamen of nog komen zullen, en tot aan 's Heeren wederkomst, in het diepst gevoel der ziel vereenigd moeten blijven allen, aan wie als vrucht van dit martelaarschap de vrije Belijdenis van Gods H. Evangelie geschenken wierd? Vormen niet de gewijde tonen, die onze aloude Kerk bij Doop en Avondmaal in hare Formulieren deed ruischen, de U met ons gemeene Liturgie, wier heilige melodie ons heiderzijds zoo vaak de ziel verkwikte? En, (wat, zij het ook minder teeder van aard, toch van geen geringer betekenis is,) bedoeldt gij en bedoelen wij op kerkrechtelijk gebied niet voort te bouwen naar datzelfde bestek, dat op onze aloude Synoden aan Gods Woord ontleend wierd, en aanvankelijk op de Kerkvergaderingen van 1586 en 1619 de schoonheid zijner lijnen bewonderde deed?

En als ook uw antwoord op deze vragen niet anders dan dankbaar toestemmend kan zijn, hoe, Mannen Broeders, zou het dan ooit voor God te verantwoorden zijn, als we, waar zelfs onze Belijdenis, onze Liturgie, en ons Kerkelijk bestek, niet slechts één, maar één krachtens gemeenschappelijke oorsprong, zijn, nochtans als twee gedeelde groepen naast elkander bleven bestaan, en niet het uiterste beproefden, om elk verder gapen van de breuke te voorkomen?

In betrekkelijken zin kan er nog een gedeeld leven met eere voor onderscheidene Kerkformatien gedacht worden, zoolang metterdaad een wezenlijk verschil in Belijdenis dit naast elkaar bestaan wettigt; maar een gedeeldheid, die door niet gerechtvaardigd wordt, moet onvermijdelijk leiden tot schrikkelijke verwoesting voor het geestelijk karakter van beide groepen. Dan toch gaat benijding de liefde vervangen; en komt een elkaar verbijten en vereten waar teedere verkeerdelijk saam moest binden; onheilige concurrentiegeest vermoordt alle edeler bedoelen; en het einde is dat beide groepen, die tot een stad op den berg en een eere voor Christus in het land konden zijn, als wrange vrucht van haar gedeeldheid, den naam des Heeren te schande maken en den voortgang van zijn H. Evangelie in het midden onzes volks belemmeren.

Met ernstige bezorgdheid dit dreigend gevaar onder de oogen ziende, stond daarom onze Synode onder den diepen indruk van het Goddelijk vermaan, dat er, waar zelfs Belijdenis, Liturgie en Kerkregiment in gelijken zin bedoeld worden, geen enkele wettige oorzak denkbaar is, die een niet saamleven zou kunnen rechtvaardigen.

Ze zag klaarlijk in, dat reeds haar saamenkomen te Utrecht en straks het uwe te Assen, als twee afzonderlijke Synoden, slechts een gevolg van het zondige in onze toestanden was, en ze gevoelde haar roeping, om zooveel aan haar stond, lijns de noodige stappen te doen, om dit zondige uit ons midden te helpen wegemen.

Vrucht van deze poging was de indiening in haar saamenkomst op den 26 Juni van een kort saamvattend Rapport, dat we de eer hebben U hierbij als eerste Bijlage aan te bieden.

Na voorlezing van dit Rapport ontspon zich op onze Synode een zeer langdurige en rondborstige samenspreking, waarin de roeping tot eenheid in het Lichaam des Heeren urenleng met nachtige bedenkingen en beletselen, uit de pijnlijke verhouding der werkelijkheid geboren, geworsteld heeft.

Soms waren er oogenblikken, dat veler hart beelde bij de gedachte, dat het heilig ideaal ook dinnmaal tevergeefs zou gewent hebben, en de bede van aller hart zou zijn afgestuit op de harde realiteit van het leven.

Maar, God zij lof, zoo was het niet! De drang der gehoorzaamheid aan 's Heeren Woord, de macht der liefde die zoo verdedigers als bestrijders van het rapport gelijkheid pedrongen had, triomfeerde over alle hinderpaal, en het einde was, dat heel onze vergadering besloot zich met den voorlag van dit rapport te vereenigen, en onmiddellijk, met onzen Assessor en eersten Scriba, de Broeders Dr. W. van den Bergh, Dr. A. Kuyper en Dr. P. L. Kuipers aanwezen, om, mocht onze bede ook bij U gehoor vinden, straks met uwe Deputaten een Acte van ineenameling te ontwerpen.

Mogen we thans deze beslissing hiermede te Uwe kennis brengen, en U bij de liefde Christi dringen, het verzoek dat hiermee tot U komt, niet te willen afslaan.

Acht niet, Geliefde Broeders, dat wij blind zouden zijn voor de ingewikkelde moeilijkheden, die onze voorslag U brengen komt. Gij leeft nu kalm en rustig en niets scheen den stillen loop van Uwe ontwikkeling te storen. En nu kwamen wij zoo onverwachts Uwe ruste breken, en U niets minder vragen, dan dat Gij zulk een wijziging in Uwe huishouding wilt aanbrengen, dat we voortaan in één Tent met U kunnen saamwonen.

O, we gevoelen dieper dan we zeggen kunnen, hoe veel hiermee van Uwe Christelijke broederliefde gevergd wordt.

En toch kan geen schroom noch aarzeling

ons terughouden, om u te vragen: *Bringt dat offer!* Of is het dan niet alzoo, dat Gij ook in de dagen uwer stille ruste nooit afliet te bidden, of het den Heere behagen mocht, nog leven te brengen in de doodsbereiden? Is het niet alzoo, dat Ge nooit onderliet, ons uit de verte te vermanen, dat ook wij toch breken zouden met den schuldigen toestand, waarin we voortleefden? En is het dan denkbaar, dat nu uwe bede aanvankelijk verhooring vond en de prikkel ook van uw vermaan zijn werking deed, Uwe liefde verkoelen zou en in koeheid onmachtig zou blijken, om een inschikkelijkheid en toegeeflijkheid te betoonen, als ons aanziek van U vergen komt?

Scheidde ons verschil van kerkelijk levensbeginsel, zelfs uw liefde zoo gestreng moeten blijven. Maar dit is immers zoo niet, want hoe zou anders onze Belijdenis één kunnen zijn? Neen, wat in geschil lag en bleef, was uitsluitend de vraag naar de wijze, waarop Gods kinderen bij den gedeformeerden toestand van Christus' Kerke zich op hebben te maken tot haar zuivering en reformeering.

Ware het nu ooit regel in Christus' Kerk geweest, dat ook over zoo afgeleide stukken volkomen eenheid van beschouwing, van beschouwing ook over de historische toestanden die hiermee saanhangen, als eisch moest worden gesteld, we zouden den moed niet hebben gevonden, U onze bede voor te leggen.

Maar nu dit niet zoo is, nu het oordeel dat be ons over historische toestanden vormden in de beschouwing die zich daaruit in ons bewustzijn ontspon, hoe gewichtig ook op zichzelf, toch nooit de Kerk in haar voorwerpelijke optreden kan deren, nu kunnen we niet aarzelen; want in het verwerpen van een zelfde kwaad en in het bedoelen van eenzelfde goed ligt de volkomen genoegzame waarborg voor de mogelijkheid van een gemeenschappelijke praktijk.

Zelfs op de Synode van 1619 is zeer wijzeijk door onze vaderen niet in elk geschil partij gekozen, en de moeilijke keuze tusschen *Infra* en *Supralapsaria* lieten deze mannen van ongemeene denkkracht, zeldzaam vaste overtuiging en zeer diepgaand geloof met opzet onbeslist.

In dat spoor hebben ook wij te treden, waar wat ons gedeeld zou kunnen houden, zooveel minder ernstig belang raakt. En zelfs, al beoordeelde men, dat toch op den duur ook deze uiteenlopende zienswijze naar den Woorde Gods tot beslissing moet gebracht, hoe zou dan ooit dit doel beter kunnen bereikt worden, dan juist door den dag te verhaasten, waarop weer eene Synode van alle Gereformeerde Kerken zal kunnen dagen, die geestelijke autoriteit zou bezitten, om ook op dit punt te spreken naar de meening des Geestes?

En ware nu de innerlijke ervaring van de ziel niet te kiesch en te teeder van aard, om in te luide woorden naar buiten te roepen, hoe onverholven zouden we dan ook voor u oor belijden willen, met welk gevoel van zelfaanklacht en verwijt we onzerzijds op ons verleden sinds 1816 terugzien.

Maar we beseffen het, Broeders, dat het u genoeg is te weten, hoe we deze klacht onzer ziel uitgieten voor het oor van Hem, bij wien ook voor deze schuld de Fontein vloeit der Barmhertigheden.

Vergunt ons daarom tot het droeve stuk der zonde en der schuld, die oorzak van al dezen jammer is, het zwijgen te doen, en liever met u onze harten op te heffen tot onzen Heere en Koning, Jezus Christus, die in het heiligdom daarboven ook voor de Gereformeerde Kerken in deze landen Zijn Priesterschap bedient en Zijn Koninklijke macht uitoefent; en zij het dan van Hem, in verbijzeling des harten gebeden, dat Hij alle booze raadslagen van Satan ook in deze zaak terwerdwerpe, en aan het geslacht onzer kinderen, dat na ons zal komen, den smaad en de droefnisse spare, om nog altoos de eenheid der kerken te derven, alleen omdat de liefde in het hart hunner vaderen te kort schoot.

Zie, onze Kerken zijn nu nog wederzijds als de stramme, stugge duigen, die tot één vat moeten saamgevoegd. Hiertoe stelt dan de werkmans de duigen op, en legt er voorloopig een band om, dat die ze saamhoude, en plaatst er een kolenvuur in, dat door zijn warmte die stugge, stramme duigen saamtrekt en tot elkaar doet neigen, tot heel het vat ineensluit. Moge zoo dan ook de Acte van ineenameling, die wij beoogen, een band zijn, die om ons gelegd wordt om ons saam te brengen, en ontsteke de Heere God dan ook in ons midden het vuur der heilige liefde, dat ons zoolang neigen en buigen doet, tot de ineenluiting volkomen worde, en sta zoo nog eenmaal de Kerk onzer vaderen als een vat der eere in het midden onzes volks, voor niets onvankelijk dan voor de vrijmachtige, souvereine genade onzes Gods!

Zoo zij het!

En hiermede, Geliefde Broeders, U Gode en den Woerde Zijner genade aanbevelende, dragen wij Uwe vergadering op aan de heilige hoede onzes Gods!

Namens de Synode voornemens,
(w. g.) P. VAN SON, *Præses*,
G. VAN GOOR, *Assessor*,
J. C. SIKKEL, *eerste Scriba*,
J. C. VAN SCHIELVEN, *tweede Scriba*.

Utrecht, 27 Juni 1888.

Het rapport, dat hier als bijlage bij was gevoegd, deelden we in ons vorig numme